

ΛΟΓΟ-ΔΗΜΙΑ

Συζητήσεις για την ελληνική λογοτεχνία και τον πολιτισμό
(από την αρχαιότητα μέχρι τα νεότερα χρόνια)

2^{ος} Θεματικός Κύκλος, 5^η Διάλεξη

Τετάρτη, 09 Φεβρουαρίου, 6 μ.μ.

Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ομιλητές & Περιλήψεις ανακοινώσεων

Ιωάννης Κωνσταντάκος

(Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Αν και η αριστοφανική κωμωδία δεν επηρέασε την κατοπινή εξέλιξη του ευρωπαϊκού δράματος, τα έργα του μεγάλου κωμικού ενέπνευσαν κορυφαίους ποιητές του δυτικού κανόνα, από την Αναγέννηση ως τη Βικτωριανή εποχή. Σήμερα, παραστάσεις του Αριστοφάνη ανεβαίνουν σε πολλά μέρη του κόσμου, σε Δύση και Ανατολή. Δεν έχουν όμως ούτε τη συχνότητα ούτε την απήχηση των αναβιώσεων του τραγικού δράματος, οι οποίες παρουσιάζονται από τους πιο ονομαστούς σκηνοθέτες διεθνώς και αποτελούν αφορμή ανεξάντλητων πειραματισμών. Οι τακτικότερες παραστάσεις αριστοφανικών κωμωδιών πραγματοποιούνται από φοιτητικούς θιάσους στο ακαδημαϊκό περιβάλλον που αποτελεί τον ελεφάντινο πύργο της πραγματικής θεατρικής ζωής. Στο επαγγελματικό θέατρο της Δύσης οι αναβιώσεις του Αριστοφάνη χαρακτηρίζονται από κάποια αισθητική μονομέρεια, καθώς βασίζονται ως επί το πλείστον στον ίδιο ευρύτερο ερμηνευτικό κώδικα, στην παράδοση του μουσικού κωμικού θεάτρου, από το ζίνγκσπηλ και την οπερέτα ως το βωντβίλ και το αμερικανικό μιούζικαλ. Η δυτική θεατρική πρακτική έχει επαναπαυθεί σε αυτήν την τεχνοτροπία και δεν έχει διερευνήσει περαιτέρω καλλιτεχνικούς δρόμους.

Στην Ελλάδα, από την άλλη πλευρά, ο Αριστοφάνης είναι εξαιρετικά δημοφιλής και προσφέρει αφορμή για πολυποίκιλες και γόνιμες αναζητήσεις. Οι Έλληνες θεατράνθρωποι έχουν εκμεταλλευθεί κάθε λογής δραματουργικά πρότυπα για την αναβίωση των αρχαίων κωμωδιών, από τον Καραγκιόζη και τα λαϊκά καρναβάλια μέχρι το καμπαρέ και το κουκλοθέατρο, από τα κόμικς έως το μπρεχτικό δράμα και το θέατρο του παράλογου. Ο Αλέξης Σολομός καλλιέργησε την τεχνοτροπία της καλόγουστης και εκλεπτυσμένης αστικής κωμωδίας, συνδυάζοντας το τοπικό ελληνικό χρώμα με ευρωπαϊκή φινέτσα. Ο Κάρολος Κουν ανέπτυξε μια λαϊκότεροπη αισθητική βαθιάς ελληνικότητας, ερανιζόμενος άφθονα και εκλεκτικά στοιχεία από τη λαϊκή παράδοση της υπαίθρου και του άστεως. Γνήσιος κληρονόμος των διδαγμάτων της γενιάς του '30, ο Κουν έκανε σκηνική πράξη την ιδέα της

πνευματικής συνέχειας του Ελληνισμού. Ο Σπύρος Ευαγγελάτος συνταίριασε ποικίλους θεατρικούς κώδικες στις αριστοφανικές παραστάσεις του, αναδεικνύοντας την πρωτεϊκή πολυμορφία του αρχαίου κωμικού δράματος.

Παρά την ιστορικά τεκμηριωμένη συντηρητική ιδεολογική τοποθέτηση του Αριστοφάνη, οι σύγχρονες παραστάσεις των έργων του στρατεύονται συχνά για να υπηρετήσουν τα πιο δημοκρατικά, προοδευτικά και κοινωνικά ευαισθητοποιημένα ιδεώδη του καιρού μας: την παγκόσμια ειρήνη και την αντίθεση προς τον ιμπεριαλισμό, τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας και τα δικαιώματα των μειονοτήτων, την ισότητα των πολιτών, τον φεμινισμό και την οικολογική συνείδηση. Συχνά οι σκηνοθέτες αναδεικνύουν την πικρή ειρωνεία και τα δυσοίωνα μηνύματα που κρύβονται πίσω από τη θριαμβευτική έξοδο της κωμωδίας, υπονομεύοντας την κωμική ουτοπία του ήρωα. Η σημερινή πρόσληψη του Αριστοφάνη αποτελεί μια διαδικασία εντυπωσιακής καλλιτεχνικής μεταμόρφωσης, η οποία δείχνει πώς τα έργα της μεγάλης ποίησης διατηρούν αιώνια αξία στον χρόνο, πέρα από την πρωτογενή ιδεολογική λειτουργία τους στο πλαίσιο του πολιτισμού που τα γέννησε. Για εμάς τους Έλληνες το αριστοφανικό έργο, σχεδόν ακατανόητο στην Ανατολή και ιδωμένο υπό περιορισμένη και περιοριστική οπτική από τη Δύση, συνιστά επίσης ένα είδος παραβολής για τον πολιτισμό μας εν γένει και για τη μοίρα του Ελληνισμού στον σύγχρονο κόσμο.

Αναστασία Μπακογιάννη

(Πανεπιστήμιο Massey, Νέα Ζηλανδία)

Η βαθιά κρίση που αλλάζει τον κόσμο εξαιτίας της πανδημίας του COVID-19 μας δίνει μια μοναδική ευκαιρία να αναλογιστούμε με καινούργια οπτική την αξία της ελληνικής τραγωδίας και τη σημασία της για την κοινοτική και ατομική μας ευημερία. Αυτή η ανακοίνωση θέτει το ερώτημα: «μπορεί η παρακολούθηση μιας παράστασης ελληνικής τραγωδίας να βοηθήσει το κοινό να βρει ένα μέτρο παρηγορίας;» Για να θέσω αυτό το φλέγον ζήτημα, στρέφομαι σε ένα παράδειγμα της αποδοχής παράστασης της ελληνικής τραγωδίας στη σύγχρονη Ελλάδα κατά τη διάρκεια της συνεχιζόμενης κρίσης υγείας που προκλήθηκε από την πανδημία. Το Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου αποφάσισε να προχωρήσει σε μια περιορισμένη έκδοση του προγράμματός του το καλοκαίρι του 2020, προσαρμοσμένη στην τήρηση των υγειονομικών κανονισμών που είχε επιβάλει η ελληνική κυβέρνηση. Η Κατερίνα Ευαγγελάτου, η πρώτη γυναίκα καλλιτεχνική διευθύντρια στην ιστορία του φεστιβάλ, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη ζωντανή παράσταση του αρχαίου δράματος στη σκηνή της Επιδαύρου το καλοκαίρι του 2020.

Αυτή η ανακοίνωση διερευνά την παράσταση-σφραγίδα του Εθνικού Θεάτρου της Ελλάδος στην Επίδαυρο το 2020, *Οι Πέρσες* του Αισχύλου, η οποία περιείχε εκτεταμένες σκηνές θρήνου. Η παράσταση μεταδόθηκε ζωντανά σε όλο τον κόσμο, δίνοντάς μου τη δυνατότητα να την παρακολουθήσω από τη Νέα Ζηλανδία. Αυτή η καινοτόμος πρωτοβουλία έδωσε τη δυνατότητα στο φεστιβάλ να προσεγγίσει νέο και ευρύτερο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής διασποράς. Η ιστορική τοποθέτηση της Ευαγγελάτου, σε συνδυασμό με τις πρωτόγνωρες προκλήσεις που αντιμετώπισε η οργανωτική επιτροπή του φεστιβάλ και οι άνθρωποι του θεάτρου που συμμετείχαν, μας επιτρέπουν να αναλογιστούμε πώς η σύγχρονη Ελλάδα έσπασε αρκετά όρια στην παρουσίαση επί σκηνής της ελληνικής τραγωδίας, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης της τεχνολογίας στην

υπηρεσία του θεάτρου, για να φέρει κοινό που βρίσκεται σε φυσική απόσταση μαζί, για μια κοινοτική θεατρική εμπειρία. Προκειμένου, ωστόσο, να εκτιμηθούν πλήρως οι λόγοι για τους οποίους το φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε το 2020 και ξανά το 2021, πρέπει να εντάξουμε αυτή την παραγωγή στο ευρύτερο πλαίσιο οργάνωσης ανάλογων παραστάσεων αρχαίων έργων στη σύγχρονη Ελλάδα του 20ού και 21ου αιώνα.

Όσοι/ες ενδιαφέρονται για παρακολούθηση της διάλεξης πρέπει να συμπληρώσουν την πιο κάτω ηλεκτρονική αίτηση εγγραφής, για να λάβουν τον σχετικό σύνδεσμο Zoom:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdyI_A4TQsNoCIYUNGmZptbXT4-OTwHirkMk0HjNKHmNJA0_w/viewform

Την εκδήλωση συντονίζουν οι Ερευνητές του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής και Λατινικής Γραμματείας Αλεξάνδρα Ροζοκόκη και Ανδρέας Σεραφείμ.

ΕΥΠΡΟΣΔΕΚΤΕΣ/ΟΙ!